

3. Mniejszości narodowe w Polsce

Uczniowie i uczennice dowiadują się, czym – w świetle polskiego prawa – są mniejszości narodowe i etniczne, oraz poznają grupy narodowościowe zamieszkujące Polskę. Dyskutuują o regulacjach prawnych i codziennym stosunku do mniejszości narodowych. Zastanawiają się także nad wkładem, jaki wniosły mniejszości narodowe do dziedzictwa kulturowego ich regionu i Polski, oraz przygotowują się do realizacji projektu, który zakłada pogłębienie wiedzy na temat jednej z mniejszości mieszkających w ich okolicy. Ważnym wątkiem lekcji jest przełamywanie stereotypów i kształtowanie postawy szacunku wobec mniejszości narodowych i etnicznych.

CELE LEKCJI WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

Uczeń/uczennica:

- wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne, grupę posługującą się językiem regionalnym oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) i lokalizuje miejsca ich zwartego zamieszkiwania; przedstawia – za Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej – prawa przysługujące etnicznym grupom mniejszościowym – dział VIII pkt 4;
- uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową/ etniczną, państwową/ obywatelską, europejską); rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, oraz uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom – dział VIII pkt 5.

PO ZAJĘCIACH UCZEŃ/UCZENNICA POTRAFI

- wyjaśnić, co to są mniejszości narodowe, oraz podać ich przykłady w Polsce;
- wymienić prawa przysługujące mniejszościom narodowym;
- wskazać czynniki kształtujące naród;
- zgromadzić informacje na temat wybranej mniejszości narodowej, opracować je i zaprezentować;
- wyjaśnić, co to jest stereotyp, oraz wskazać – na przykładach – w jaki sposób utrudnia on relacje między narodami.

METODY PRACY

- miniwykład
- rozmowa nauczająca
- dyskusja
- praca z tekstem
- praca w parach

ŚRODKI DYDAKTYCZNE

- adresy organizacji mniejszości narodowych

JAK PRZEPROWADZIĆ ZAJĘCIA?

WPROWADZENIE

1. „Co to są mniejszości narodowe?” (rozmowa nauczająca). Poproś uczniów i uczennice, by przypomnieli sobie, co to jest narodowość. Zapytaj, co decyduje o tym, jakiej jesteśmy narodowości. Zwróć ich uwagę na to, że Polska przez stulecia była krajem wielu narodów i kultur (zwłaszcza w XVI–XVIII w.), a po II wojnie światowej stała się krajem jednolitym narodowo, w którym mieszkają również nieliczni przedstawiciele innych narodowości. Stanowią oni mniejszość narodową. Poproś, aby zapoznali się z tabelką na s. 90 – uczniowie znajdą tam szczegółowe dane dotyczące liczebności, lokalizacji oraz języka poszczególnych mniejszości narodowych zamieszkujących nasz kraj. Możesz też ich zachęcić, aby na podstawie tej tabelki przygotowali na następne zajęcia pytania do quizu (patrz: ćwiczenie „Ukraińcy, Białorusini, Niemcy, Żydzi ...” na s. 91).

Na podstawie tekstu „Co to są mniejszości narodowe?” (s. 89) wyjaśnij, że o tożsamości narodowej każdego człowieka decyduje jego osobista deklaracja, najczęściej jednak wynika ona z faktu urodzenia i/lub wychowywania w rodzinie lub społeczności o określonej kulturze. Zapytaj, czy wiedzą, w jakich przypadkach mówimy o mniejszości (o tym, że ktoś należy do jakiejś mniejszości), podaj przykłady mniejszości żyjących obecnie w Polsce: narodowych (np. Niemcy, Ukraińcy, Białorusini, Żydzi), religijnych (np. adwentyści dnia siódmego, świadkowie Jehowy, buddyści) i innych. Wspomnij także o grupach etnicznych, które mniejszościami narodowymi wprawdzie nie są, ale – ze względu na ich liczebność w Polsce – stanowią dość ważną część społeczeństwa (np. Romowie, Tatarzy, Karaimi).

ROZWINIĘCIE

2. „Mieć swoją kulturę, język, religię” (praca z tekstem). Poproś uczennice i uczniów, aby przeczytali tekst „Mieć swoją kulturę, język, religię” (s. 91), a następnie w parach rozwiązali w zeszytach test „Kiedy są łamane prawa mniejszości?” (s. 91–92).

3. „Test stereotypów” (praca w parach). Poproś uczniów, aby w parach wykonali w zeszytach ćwiczenie „Test stereotypów” (s. 92), a potem uzasadnili na forum klasy, dlaczego niektóre z przytoczonych opinii uznali za stereotypy. Wypiszcie na tablicy argumenty, których można użyć, żeby obalić istniejące stereotypy. Uczniowie mogą posiłkować się materiałem „Jak żyć razem w jednym kraju?” (s. 92).

ZAKOŃCZENIE

4. Podsumowanie. Poleć uczniom i uczennicom, by wypisali w zeszytach mniejszości narodowe żyjące w Polsce (od najliczniejszej do najmniej licznej). Następnie poproś, by sprawdzili swoje listy z tabelą zamieszczoną w podręczniku na s. 90.

5. „Mniejszości narodowe i etniczne u nas” – projekt uczniowski. Poproś, żeby uczniowie i uczennice dobrali się w kilkusobowe grupy, w których przygotowują wystąpienia na następną lekcję. Następnie poleć, by zapoznali się z instrukcją do ćwiczenia „Mniejszości narodowe i etniczne u nas” (s. 93). Podaj nazwy i adresy organizacji mniejszości narodowych, do których uczniowie i uczennice mogą się zwrócić o pomoc w przygotowaniu zadania. Poproś ich, by w swoich prezentacjach uwzględnili nie tylko podstawowe dane statystyczne, ale także inne, ciekawe informacje na temat historii, kultury, oświaty itp. Zachęć ich, by wykorzystali różne formy prezentacji (albumy, przezroczka, może nagrania muzyki ludowej lub

fragmenty utworów literackich). Jeśli w waszym regionie mieszkają przedstawiciele jakiejś mniejszości narodowej, zaproponuj uczniom i uczennicom, by przeprowadzili z nimi wywiady i zaprosili ich na prezentację.

ĆWICZENIA DODATKOWE

→ Ćwiczenie z „Zeszytu ćwiczeń” (praca własna). Poproś, by uczniowie samodzielnie wykonali test w „Zeszycie ćwiczeń KOSS” (ćwiczenie 1 na s. 48).

→ Ćwiczenie z „Zeszytu ćwiczeń” (praca własna). Przez długie wieki Polska – podobnie jak większość europejskich krajów – była terenem bezustannych migracji. Przywędrowali tu ludzie poszukujący pracy i domu, osiedlali się ci, którzy uciekali przed religijnymi prześladowaniami, jeszcze inni przyjeżdżali, by zdobyć wykształcenie (patrz: ćwiczenie 4 w „Zeszycie ćwiczeń” na s. 49). Cudzoziemcami byli między innymi: żona Mieszka I, Dobrawa, słynny rzeźbiarz Wit Stwosz, malarz Bernardo Bellotto, zwany Canaletto, czy ojciec Fryderyka Chopina, Mikołaj. We współczesnej Polsce także mieszka wielu imigrantów, a ich liczba stale rośnie. Ponad 1 mln 128 tysięcy przebywa w Polsce legalnie (dane za 2023 r.), pozostali (nikt nie wie, ilu ich tak naprawdę jest) – często nielegalnie. Pochodzą z Ukrainy, Białorusi, Gruzji, Indii, Mołdawii, Rosji, Turcji, Wietnamu, Chin i wielu innych krajów. Zapytaj uczniów, jak często stykają się z obcokrajowcami mieszkającymi w Polsce? Czy wiedzą, z jakich krajów pochodzą i dlaczego tu przyjechali? Jaka jest ich sytuacja? Możesz zachęcić uczniów do przeprowadzenia rozmów z wybraną osobą lub zorganizować tzw. „żywą bibliotekę” w szkole, zapraszając taką osobę. Warto też wcześniej przygotować razem z uczniami zestaw pytań (np. *Jak wygląda Pani/Pana życie w Polsce? Na jakie problemy się Pan/Pani natyka? Jakie ma Pan/Pani plany? Dlaczego przyjechał Pan/Pani do Polski?* itp.).